

JOOP VAN EIJK:

‘Fusariumresistentie was zo

Veredelen is vooral een kwestie van heel veel geduld. Door een lange loopbaan in Wageningen kon Joop van Eijk dat geduld ook opbrengen. Inmiddels staat er van zijn kruisingswerk bijna 900 hectare. Zelf geniet hij met echtgenote Henny van het eigen land en de kinderen en kleinkinderen. ‘En elk jaar deel ik aan 35 mensen ‘Van Eijk’-bollen uit.’

Tekst: Arie Dwarswaard
Fotografie: René Faas

Hij is er zelf ook verbaasd over. Een overzichtje met tulpen die vanuit het voormalige Instituut voor de Veredeling van Tuinbouwgewassen op dit moment in cultuur zijn, laat een areaal zien van zomaar 900 hectare, mutanten meegerekend. Daar was, toen hij in 1991 met de VUT ging, nog geen sprake van. Alleen al daarom is het goed om nog eens met ir. Joop van Eijk uit Bennekom terug te kijken op zijn veredelingsonderzoek dat hij van 1964 tot en met 1991 met name aan tulpen heeft gedaan.

VOOR DE KLAS

Joop van Eijk groeide op in Nootdorp in een groot gezin met een glasgroentebedrijf. Hij kreeg de kans om naar het Aloysius College in Den Haag te gaan en kwam daarna aan de toenmalige Landbouwhogeschool (nu Wageningen Universiteit) terecht. Na zijn studie Tuinbouwplantenteelt lagen de banen voor het oprapen. Hij koos voor leraar op de Hogere Tuinbouwschool in Utrecht. “Dat heb ik vijf jaar met heel veel plezier gedaan. De eerste lessen liet ik de leerlingen voorlezen uit De Zwarte Tulp van Alexander Dumas. Misschien is daar de liefde voor de tulp wel begonnen. Na vijf jaar merkte ik dat de uitdaging afnam. Ik wilde iets gaan doen waarbij ik mezelf meer kon terugvinden.”

Hij stuurde een brief naar professor Wellensiek in Wageningen en kreeg binnen twee dagen bericht. Hij kon aan de slag op het Instituut voor de Veredeling van Tuinbouwgewassen (IVT) om zich vooral met de tulp bezig te gaan houden. Het bleek een schot in de roos. “Ik wist niet veel van tulpen en ging daarom vooral op bezoek in de sector. Er werd veredeld door bedrijven als Konijnenburg & Mark, de firma H. van Dam, Gebr. van Zanten en personen als Bik en Tol, Piet Nijssen, Jan

en Leo Schoorl, J. en P. Snoek en Jo van den Berg. Wat me toen opviel, was dat er soms wel erg geheimzinnig werd gedaan over kruisingen. Dat is nu weer zo, en dat vind ik jammer.” Zijn assistent werd Sies Toxopeus, die al aan de slag was gegaan met ‘Cordell Hull’. “Hij had zelfbestuivingen gemaakt. Daaruit kwamen de eerste parkiettulpen uit zaad. Daar zijn we op het IVT mee doorgeslagen. Dit tegen de algemeen heersende opvattingen in de sector dat parkieten alleen maar konden ontstaan door mutatie. Vooral Dix huldigde dat standpunt. Zelfs toen we bij de KAVB-keuring meer dan twintig parkieten uit zaad lieten zien, gaf hij aan dat er eentje weliswaar meer parkiet was dan zijn eigen aanwinst ‘Blue Parrot’, maar dat hij er desondanks weinig in zag.”

BOLSELECTIE EN ZUUR

Van Eijk zette al snel in op een wetenschappelijke benadering van de veredeling. Dat leidde bijvoorbeeld tot vroege selectie van tulpenzaailingen. “We gingen kijken naar de snelheid waarmee zaailingen groeiden. Daar zag je binnen een paar jaar grote verschillen. Wij selecteerden op bolproductie en forceerbaarheid.” Uit dit onderzoek zijn onder meer ‘Debutante’ en ‘Silver Dollar’ voortgekomen, nu tulpen van het voormalige IVT met het grootste oppervlak. Ook ging hij na of er via veredeling iets te doen was aan de toen net snel om zich heen grijpende zuurschimmel. Dat bleek heel goed te kunnen. “Er was een groot verschil in resistentie tegen zuur. Als je een resistente ouder gebruikte, dan zag je al een groot aantal resistente nakomelingen. Resistentie tegen Fusarium was eigenlijk heel gemakkelijk in te kruisen, vooral als er sprake was van een grote Algemene Combinatie Geschiktheid van een zuurresistente kruisingsouder.” Dat onderzoek leverde een hele lijst met cultivars op en hun mate van zuurresistentie en ook tulpen als ‘Fusarino’ en ‘Furand’.

Joop van Eijk slaagde er ook met zijn team in om uit te dokteren welke ouders de basis

Top-5 IVT-tulpen

Van de vele IVT-tulpen die aan de sector zijn uitgegeven, is een aantal waar heel wat hectares van staan. De top-5 is:

‘Debutante’	160 ha
‘Kung-Fu’	105ha
‘Silver Dollar’	104 ha
‘Verandi’	98 ha
‘Van Eijk’	90 ha

vormden voor ‘Apeldoorn’. Dirk Lefeber wilde het niet vertellen, maar Van Eijk wist dat veredelaars graag gebruik maakten van hun eigen aanwinsten. ‘Madame Lefeber’ was bekend, maar de andere niet. “Ik ging aan de slag met ‘Madame Curie’ en kreeg precies wat ik zocht. Daar is nog de tulp ‘Lefeber’s Memory’ uit voortgekomen.”

TETRAPLOÏDEN

Een andere route die Van Eijk en zijn assistent Wim Eijkelboom en Joop van Dijk bewandelden, was het maken van geschikte tetraploïden voor de broeierij. “Toen ik begon waren er maar vier tetraploïden bekend, waaronder ‘Mrs. John T. Scheepers’ en ‘Sunburst’. Tetraploïden zijn steviger en forser dan diploïden. Daar zat dus zeker perspectief in. We maakten gebruik van de door Zeilinga en Schou-

makkelijk in te kruisen'

ten met lachgas ontwikkelde tetraploïden. Dat leverde maar weinig zaad op. Met het zaad dat we hadden, zijn we aan de slag gegaan en hebben we verder gekruist. Dan ben je zo weer tien jaar verder. Na 25 jaar konden we een heel scala aan fertiele tetra's uitgeven, zoals 'Kung Fu', 'Zorro' en 'Red Power.'

In 1991 kon hij op het IVT van de VUT-regeling gebruik maken, maar stoppen met werken wilde hij nog niet. En dus werd hij nog ruim vijf jaar adviseur voor het Testcentrum voor Siergewassen bij de Hobaho, waar hij Arie Peterse en Cathy Osselton voorzag van de nodige kennis over de wetenschappelijke kant van de tulpenveredeling. In 1997 werd hij 65 en zette hij een definitieve streep onder zijn werkzame leven. Bij zijn afscheid kreeg hij de Dixpenning van de KAVB en mocht hij een tulp dopen met zijn eigen naam. "Ze wilden hem eerst 'Joop van Eijk' noemen, maar dat leek mij niet slim. In het buitenland wordt die voornaam snel

'Joep'. En later bleek nog een ander voordeel. De mutanten die eruit zijn ontstaan, kunnen nu allemaal de aanduiding 'Van Eijk' krijgen."

CREATIVITEIT

Mooi, zo'n werkzaam leven, maar werk is nooit het enige. Zo ook niet bij Joop van Eijk. Hij trouwde met zijn eerste echtgenote Truus en ze kregen vijf kinderen. Toen Truus 44 was overleed ze plotseling. Joop bleef achter met een groot gezin. "Het was een hele lastige periode. Ik ben twee jaar mijn creativiteit helemaal kwijt geweest." Hij kende zijn huidige vrouw Henny al uit de familie van Truus. Haar overkwam precies hetzelfde. Haar echtgenoot overleed twee maanden na Truus even plotseling, en was ook 44 jaar. Samen trokken ze verder door het leven. "We hadden toen een gezin van zeven kinderen. We zijn nu al weer bijna 35 jaar samen."

Wat Joop van Eijk in de bloembollensector

altijd heeft gewaardeerd, is de sterke betrokkenheid. "Telers kwamen in het voorjaar naar Wageningen. Overdag hadden ze het druk, maar 's avonds hadden ze wel tijd. Ik vond dat prima. En dus waren we soms tot half tien op de tuin, en daarna nog koffie drinken bij ons thuis. Geen probleem."

Van Eijk werd zelf ook actief in de sector. Hij maakte 25 jaar deel uit van het bestuur van de Hortus Bulborum. De collectie was voor hem meer dan alleen maar mooi vanwege het grote aantal historische cultivars. "In onze kruisingsprogramma's hebben we vaak gebruik gemaakt van tulpen van de Hortus Bulborum, bijvoorbeeld om vroegheid in te kruisen."

REÛNIE

Ook na zijn werkzame leven is het enthousiasme en de inzet gebleven. Bijvoorbeeld voor de Caritas in de plaatselijke rooms-katholieke kerk, maar ook voor de reüniecommissie van het studiejaar waarin hij zat. "Voorheen kwamen we eenmaal per drie jaar bijeen, de laatste zeven jaar organiseer ik elk jaar een reünie. We worden allemaal ouder en er vallen toch regelmatig leden weg."

Reizen deden en doen Joop en Henny ook graag. "We zijn heel lang met de caravan op pad geweest in Europa. Nu blijven we graag in Nederland. En met zoon Daan zijn we dit jaar naar Canada en de VS gereisd. Echt een beleving. Alles was geregeld. We hoefden niks te doen."

De herfst is planttijd voor de royale tuin die rond huize De Wilde Ganzen in Bennekom ligt. "Ik koop elk jaar nog 500 stuks 'Van Eijk'. Daarvan deel ik er ook veel uit. Elk jaar krijgen 35 mensen tien bollen van deze tulp. Ik plant ook de mutanten aan. In het voorjaar blijven mensen stilstaan om te kijken naar al die tulpen. Net klein Keukenhof."

Kleurrijk verleden

Wie tachtig jaar is of ouder, heeft een lang leven achter zich. Terugkijken op dat leven levert vaak bijzondere verhalen op. In de serie Kleurrijk Verleden komen personen aan het woord die in hun werkzame leven in de bloembollensector actief zijn geweest. De serie beperkt zich niet tot ondernemers uit de teelt en handel, maar laat ook personen uit onderzoek, onderwijs en voorlichting aan het woord komen.